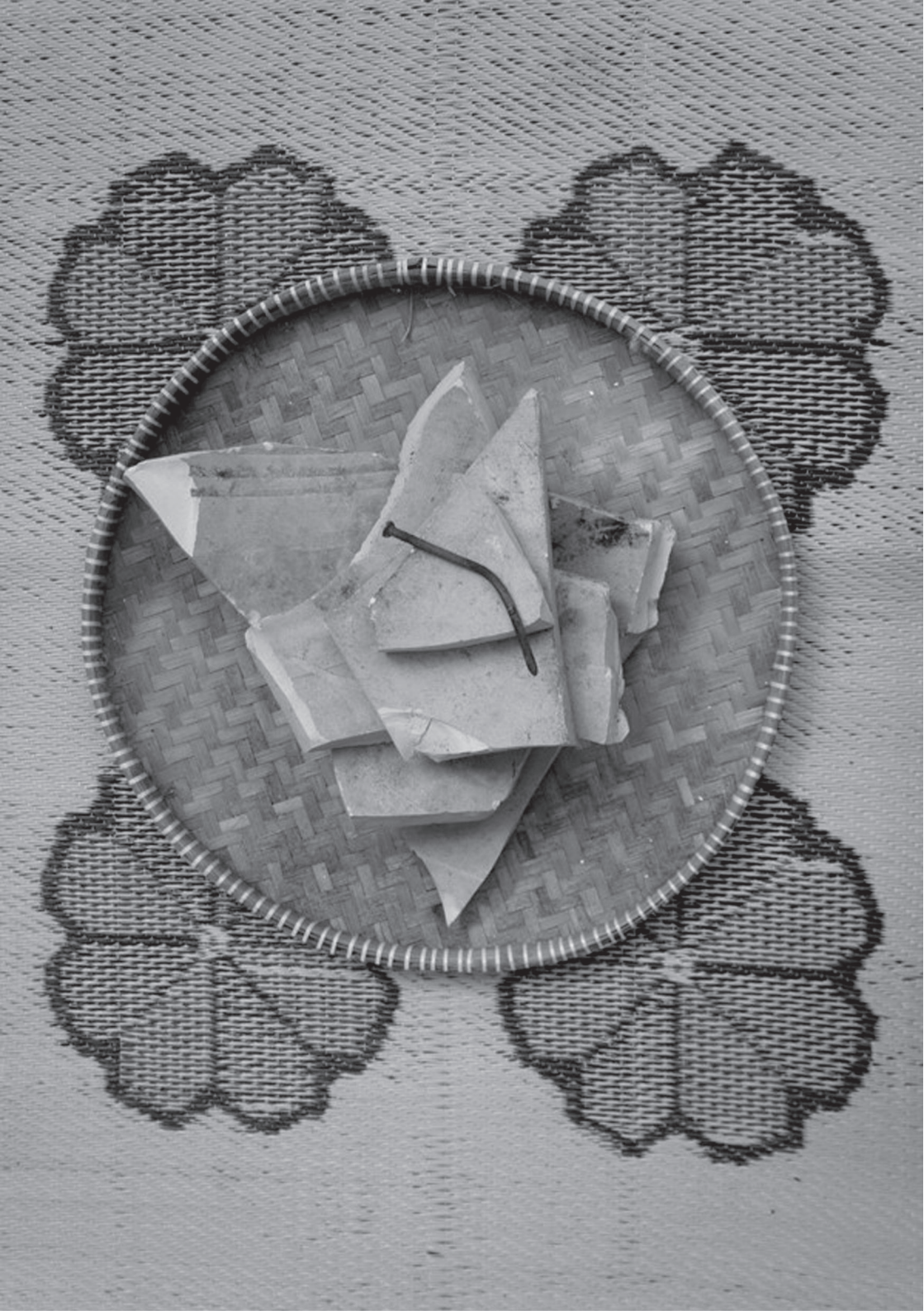

ดนตรีพลัดถิ่น

ดีแลน มาโทเรล

เราสามารถบันทึกการเดินทางของเสียงผ่านระยะทางและเวลาได้อย่างไร อะไรคือรูปแบบของดนตรีที่สามารถบรรยายการย้ายถิ่นฐาน เชื้อชาติ และความเป็นอยู่ทางด้านการจัดกลุ่มทางวัฒนธรรมและภูมิศาสตร์ สำหรับนักวิจัยด้านวัฒนธรรมของการดนตรี คำถามเช่นนี้มักมีการอ้างอิงถึง ‘ดนตรีพลัดถิ่น’ การแยกย้ายถิ่นของเสียง จังหวะ ประเพณีเกี่ยวกับเสียงและเครื่องดนตรี ที่มาพร้อมกับการแยกย้ายถิ่นฐาน การเคลื่อนไหวของมนุษย์ทั่วโลก

ดีแลน มาโทเรล ได้ใช้เวลาไตร่ตรองเกี่ยวกับแนวความคิดของ‘ดนตรีพลัดถิ่น’ มาหลายปีแล้ว แม้แต่สำหรับนิทรรศการ Panter Cluster Rimbone ของเขาในปี 2550 มาโทเรลอธิบายว่ามันคือ “ความพยายามที่จะเชื่อมโยงประเพณีในการใช้โน้ตห้าเสียงระหว่างดนตรีอินเดียและสก็อตโดยการแกะรอยตามทางของเครื่องดนตรีปี่สก็อตผ่านทางการศึกษาด้านการค้าและการทหาร[1] ข้อคิดเหล่านี้เริ่มต้นในปี 2551 ระหว่างการที่เขาได้พักอาศัยอยู่ที่ Roommate ในยอคจาการ์ตา หลังจากที่ได้แปรรูปสตูดิโอชั่วคราวที่ทำจากไม้ไผ่และผ้าใบกันน้ำเข้ามาอยู่ในพื้นที่สำหรับการแสดงงาน มาโทเรลได้จัดพิธีน้ำชา (Kraton Tea Ceremony) ซึ่งใช้เวลาทั้งหมดถึง 4 ชั่วโมงในการแสดงดนตรีที่ผสมผสานไปด้วยงานบันทึกที่ได้จากควายระฆัง เครื่องดนตรีผลิตเอง หิน กระเบื้อง รากสมุนไพร อุปกรณ์เลี้ยงสัตว์น้ำ ฆ้อง และผลึกน้ำตาลที่ถูกปกคลุมไปด้วยมด งานแสดงนี้ปิดท้ายด้วยขบวนพาเหรดดนตรีขนาดใหญ่ เต็มไปด้วยจักรยานผ่านถนนต่างๆในยอคจาการ์ตา ซึ่งนำเสนอโดย Roda Roda Sound System

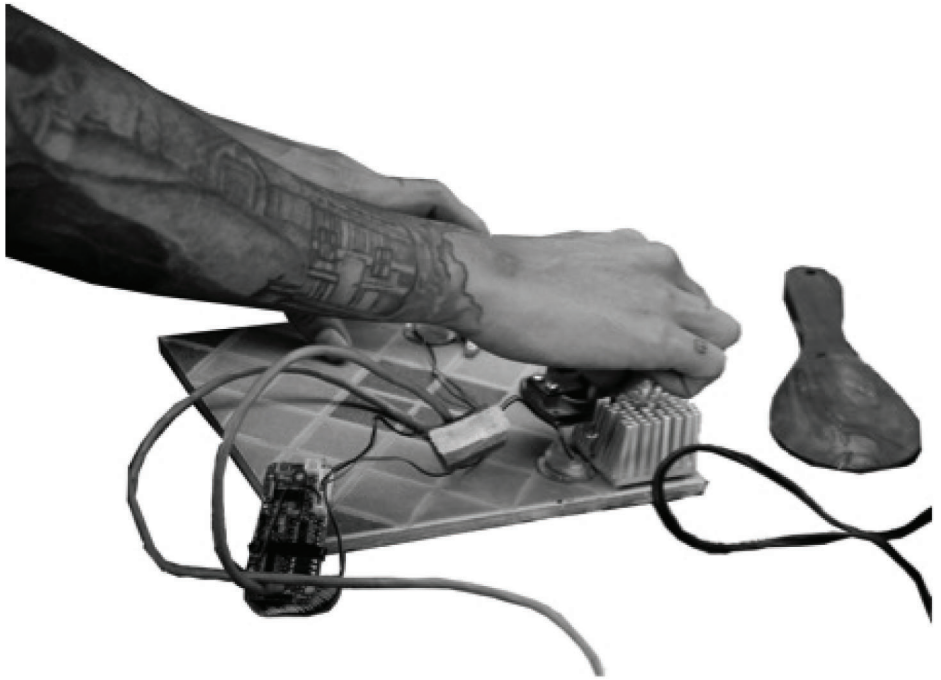
งานแสดงดนตรีที่ขับเคลื่อนได้เหล่านี้ เป็นงานฉลองที่น่าประทับใจ เต็มไปด้วยกลยุทธ์ของการเล่นเสียง ไฟฟ้า และการประดับประดาของขยะวัสดุจากเมืองร้อนชื้น

หลังจากยอคจาการ์ตา ประสบการณ์ที่มาโทเรลได้รับจากการอยู่อาศัยในประเทศอินโดนีเซีย มีผลกระทบกับผลงานต่างๆที่ตามมา สำหรับโปรเจคอย่างเช่น Duppy Housing (2553) และ Agua de Marco (2554) มาโทเรลได้สร้างพื้นที่สำหรับงานแสดง โดยที่ยังคงยึดมั่นในแนวความคิดของการรวบรวมสร้างพิธีการเดินทางและที่สำคัญการเคลื่อนไหวของเสียง สำหรับ Jakarta Biennale (2554) มาโทเรลได้พัฒนาชุดผลงานประติมากรรม ‘ดนตรีพเนจร’ ซึ่งสามารถเคลื่อนย้ายได้ด้วยรถเข็นของเขารวบรวมองค์ประกอบของรถขนส่งของอินโดนีเซีย ไม่ว่าจะเป็น bejaks (รถถีบสามล้อ) หรือ padang kaki limas (รถถีบขายอาหาร) ที่ถูกนำมาประยุกต์กับอุปกรณ์เครื่องเสียงไฟฟ้าผลิตเอง รถเข็นที่ทำจากขยะวัสดุที่รวบรวมมาจากตามท้องถนน เดินทางผ่านตัวเมืองได้แปรรูปเปลี่ยนรูปร่างและเสียงจากองค์ประกอบวัสดุใหม่ที่เก็บได้จากที่ๆเขาผ่าน “ผมมีความสนใจอย่างมาก” มาโทเรลกล่าว “กับวิธีที่ดนตรีและเสียงเดินทางผ่านพื้นที่และการที่มันมีผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์ ในเชิงวัตถุ วัฒนธรรม ภูมิอากาศ และกลายเป็นตัวแทนในการแลกเปลี่ยนระหว่างวัฒนธรรม”

อะไรคือเหตุผลที่ทำให้มาโทเรลเกิดความสนใจทางด้านดนตรีและการเคลื่อนไหว ภูมิอากาศและวัฒนธรรม เหตุผลหนึ่งนั้นมาจากประสบการณ์ส่วนตัวของเขา หนึ่งในความทรงจำแรก (เราอาจเรียกมันว่าฉากครั้งแรกก็ว่าได้) คืองานกรรมพิธีที่เกิดขึ้นบนดาดฟ้าของเรือโดยสารที่เดินทางจากสก็อตแลนด์ไปออสเตรเลียในปี 2517 กรรมพิธีนี้ ซึ่งอ้างอิงจากพิธีดั้งเดิมของการเสียสละให้กับดาวเนปจูนที่มาพร้อมกับการเดินทางข้ามทะเลบนเส้นศูนย์สูตรของโลกนั้น เป็นการผสมผสานที่เสียงดังและเต็มไปด้วยความวุ่นวายของละครใบ้ เสียงเพลง การเต้น และชุดแต่งกาย จุดสำคัญของพิธีนี้ คือตอนที่กลุ่มผู้โดยสารที่แต่งกายด้วยชุดแฟนซีใส่วิก โดนราดด้วยเลือดปลอมและน้ำทะเลเป็นถังๆจนเปียกโชก ในขณะที่มือกลองและนักร้องชาวแอฟริกากระโดดโลดเต้นตะโกนรอบๆดาดฟ้าเรือ มาโทเรลจำได้ว่า “มันคือการปะทะทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริง และคุณคงสามารถจินตนาการได้ว่า การแสดงสดทุกชนิดตั้งแต่นั้นมาเทียบเท่าไม่ติดเลย”

ผลงานของมาโทเรลสามารถถ่ายทอดความยอดเยี่ยมในการประยุกต์ของวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเช่นการแสดงกรรมพิธีนั้น ท่ามกลางความสร้างสรรค์ของเสียงและภาพอันซับซ้อนของเขา สิ่งที่สามารถนำเสนอประเพณีดั้งเดิมในรูปแบบใหม่คือกระบวนการความเคลื่อนไหว ไม่ว่าจะเป็นประเพณีการเล่าเรื่องราว การใช้ภาษา กรรมพิธีที่เกี่ยวกับเสียงหรือการเรียบเรียงดนตรี จุดสำคัญคือวิธีการที่ความเป็นหนึ่งของวัตถุสามารถเปลี่ยนแปลงสู่ความหลากหลายในรูปธรรมตามกาลเวลา ในสถานะนี้เอง ที่ทำให้ผลงานและสิ่งประดิษฐ์ของมาโทเรลสามารถแปรรูปตามสิ่งแวดล้อมได้อย่างง่ายดาย

วิธีการนี้เปรียบเทียบได้เหมือนกับการพเนจรเร่ร่อนมากกว่าการลวงตา แต่น่าสงสัยว่า ย่อมมีบางสิ่งบางอย่างที่หายไปจากการกระทำจัดฉากเหล่านี้แน่นอน ในการเปิดช่องทางของการกระทำ และการใช้องค์ประกอบที่ไม่สามารถควบคุมได้ มาโทเรลได้เพิ่มระยะห่างจากผลงานของเขาในการแสดงขึ้นเรื่อยๆ “สถานการณ์ที่ดีที่สุด” เขากล่าว “คือตอนที่สามารถแค่สร้างเหตุการณ์ขึ้นมา แล้วดูว่ามันมีผลลัพธ์ยังไงขึ้นอยู่กับสิ่งของและผู้คนที่อยู่

[1] ข้อมูลทั้งหมดยกเว้นที่ระบุไว้ รวบรวมมาจากการติดต่อทางอีเมล์กับผู้เขียน ตุลาคม 2554

รอบข้าง”[2] ความปรารถนานี้ชัดเจนมากในผลงานแสดงอื่นๆของเขา อย่างเช่น ผลงานร่วมมือและเสียงที่เปลี่ยนแปลงของ Hi God People หรือ Snawklor ผลงานที่คิดค้นขั้นตอนวิธีและระยะทางของเสียง ที่เสียงได้เกิดขึ้นเองไกลเกินความตั้งใจหรือความคาดหวังของผู้ผลิตเสียง ลูกเล่นที่มาโทเรลเลือกใช้ ไม่ว่าจะเป็นหน้ากากกำบัง กลยุทธ์เครื่องแต่งกายเหมือนการเฉลิมฉลอง เปรียบเสมือนเป็นการกำจัดจุดสำคัญของเรื่องจนเหลือเพียงความบ้าคลั่งของผืนผ้า ที่เขายอมรับว่า “เป็นไปตามยุคสมัยของผู้คนที่หลอกลวง คนพเนจร หรือคนที่ฝ่าฝืนกฎต่างๆ ที่ปรุงแต่งเรื่องราวขึ้นมาเพื่อทำให้ตัวเองอยู่รอด”[3]

นี่หรือคือเรื่องราวของการอยู่รอด ในขบวนการสร้างใหม่นั้น การอยู่รอดขององค์ประกอบที่เก่าแก่กว่าเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบของการวิวัฒนาการ มันคือวิธีการเชื่อมโยงสร้างเสริมเฉพาะทางภูมิศาสตร์และการเวลาชั่วคราว งานของมาโทเรล ค้นหากลวิธีการแปรรูปของการพลัดถิ่นด้วยองค์ประกอบของความเร่ร่อน และการหมุนเวียนของรูปธรรม ซึ่งตอบรับกับวัฒนธรรมหลายๆด้าน กระแสของพลังงานที่สร้างการอพยพและการล่าอาณานิคม สามารถสืบได้จากเส้นทางการค้าและรูปแบบการย้ายถิ่นฐาน แต่มันก็ย่อมอาจมีการเปลี่ยนแปลงจากการแทรกแซงของผู้เดินทางรุ่นหลัง นี่คือวิธีการของการ “ร่วมทำ” มากกว่าการ “จำยอมทำ” การต้อนรับความไม่แน่นอนของสถานที่เพื่อที่จะใช้สอยวัสดุที่มีอยู่ตรงหน้าในกระบวนการสร้างผลงาน “การกำเนิดของเครื่องดนตรีทั้งหมด” มาโทเรลอธิบาย “เริ่มต้นจากสิ่งที่มีตัวตนอยู่แล้วในสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นกระดูก หลุมในผืนแผ่นดิน หนังสัตว์ หิน การทำอาหาร การเพาะปลูก เครื่องมือการล่าสัตว์ กล้ามเนื้อ เส้นเอ็น เมล็ด ฟัน กิ่งไม้”[4] มาโทเรลเรียกมันว่า ‘มิวสิกโพเวรา’ (musique povera) การตั้งชื่อที่กล่าวถึงความยากไร้ของวัสดุและพื้นฐานปรัชญาของการทดลองสำหรับอนาคต

อามีเลีย แบริคิน เป็นนักเขียนและคูเรเธอร์ที่อยู่ในเมลเบิร์น
วริษา โสมสุภางค์ศรี
แปลและเรียบเรียง

[2] ดีแลน มาโทเรล การสนทนากับผู้เขียน เมลเบิร์น สิงหาคม 2554

[3] ดีแลน มาโทเรล ใน ‘Evolving Relationships: Nathan Gray + Dylan Martorell’, NOW Magazine, 1.1, December 2007 ไม่ได้ระบุหน้า

[4] ดีแลน มาโทเรล ใน Sue Cramer, ‘Musique Povera’, Dylan Martorell, exh. cat., Heide Museum of Modern Art, Melbourne 2010 ไม่ได้ระบุหน้า

Asialink The University of Melbourne
Australian Government Department of Foreign Affairs and Trade
Australian Government
Australia Council for the Arts
Australian Government Victoria The Place To Be
THE VISUAL ARTS AND CRAFT STRATEGY

